

АЛГОРИТМ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЗЛОЧИННИХ ПОСЯГАНЬ НА ПРАВА ТА СВОБОДИ ЛЮДИНИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Фіалка Михайло Ігоревич,

доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент,

Ключові слова: методологія, кримінологічне дослідження, регіональна злочинність, алгоритм кримінологічного дослідження

Розуміння логічної структури алгоритму кримінологічного дослідження як злочинності взагалі, так і регіональної злочинності безпосередньо, в певній мірі забезпечує відповідний рівень протидії цим суспільно небезпечним явищам в сучасному українському суспільстві, що посягають на права і свободи людини.

Виходячи з цього, метою нашого невеликого дослідження є створення певного алгоритму організації та реалізації кримінологічного дослідження регіональної злочинності.

Для досягнення поставленої перед собою мети нам потрібно в першу чергу визначитись зі змістом понятійного апарату, який ми будемо використовувати при дослідженні зазначеної проблеми, а саме: поняття алгоритму, поняття кримінологічного дослідження, поняття кримінологічної характеристики та поняття програми кримінологічного дослідження.

По-перше, що розуміється в науковому просторі під алгоритмом? Проаналізувавши певну кількість визначень даного терміну, ми прийшли до такого висновку: переважна більшість з них розглядає поняття алгоритму з точки зору математики, інформатики та програмування. Що в свою чергу для нас є несприятливим. Але поряд з цим висновком, нами було з'ясовано, що під алгоритмом необхідно розуміти певний різновид чіткої і зрозумілої інструкції для виконавця, яка спрямована на реалізацію послідовних дій, що спрямовані на досягнення зазначеної мети і розв'язання поставлених перед ним завдань.

По-друге, що ми розуміємо під кримінологічним дослідженням? Декілька раніше нами вже зазначалось, що кримінологічне дослідження – це організований і цілеспрямований процес отримання нових знань про злочинність, її причини й умови, особу злочинця, про заходи протидії злочинності [1, с. 190].

В свою чергу, наголошуючи на кримінологічному дослідженні регіональної злочинності, ми чітко розуміємо той факт, що мова йде про отримання нових знань безпосередньо відносно регіональної злочинності. Таке дослідження має на меті отримати результат у вигляді тієї чи іншої кримінологічної характеристики регіональної злочинності як взагалі так і її окремих видів, що характерні для даного регіону.

В кримінологічній теорії єдиної точки зору з приводу встановлення змісту та об'єму поняття кримінологічної характеристики злочинності не існує. При цьому, це стосується як злочинності взагалі, так і злочинності певного регіону. В межах цього дослідження ми не ставимо перед собою завдання дослідити проблему змісту кримінологічної характеристики злочинності, тим більш дане питання нами раніше вже аналізувалось і ми дійшли певного висновку, а саме: в межах кримінологічної характеристики злочинності необхідно аналізувати її кількісно-якісні показники: абсолютну кількість злочинів і злочинців; коефіцієнти злочинності (коефіцієнт злочинної інтенсивності та коефіцієнт злочинної активності); динаміку злочинності; структуру злочинності; географію злочинності та ціну злочинності [2, с. 244]. Це по-третє.

Що стосується програми кримінологічного дослідження, то і в цій ситуації ми вже наголошували, що це своєрідний паспорт кримінологічного дослідження, який відповідає на кілька запитань: для чого проводиться кримінологічне дослідження і які завдання передбачається розв'язати; що є об'єктом і предметом кримінологічного дослідження; як інтерпретуються основні поняття, що будуть фігурувати в опитувальниках або в процесі аналізу та підготовки звіту; який обрано метод і інструментарій для збирання первинної кримінологічної інформації [3, с. 558].

Виходячи з викладеного вище, наступне що ми реалізуємо так це те що спробуємо утворити алгоритм програми кримінологічного дослідження регіональної злочинності. При цьому, наш алгоритм буде мати вигляд логічно узгодженої інструкції, що буде мати вигляд певних кроків.

Крок 1. Здійснюється визначення об'єкта кримінологічного дослідження і обирається його предмет. При цьому, виходячи з обраного об'єкта і предмета дослідження, формулюється певна проблема нашого дослідження. Так, наприклад, об'єктом кримінологічного дослідження може виступати загальнокримінальна корислива злочинність регіону, а предметом – кількісно-якісні показники цієї злочинності. Сформульованою проблемою в цьому випадку повинна виступити кримінологічна характеристика загальнокримінальної корисливої злочинності регіону.

Крок 2. Ознайомлення з попередніми аналізами злочинності в регіоні через дослідження матеріалів періодичних видань, статистичних звітів, а також програм профілактики злочинності даного регіону в минулі роки. На даному етапі кримінологічного дослідження здійснюється збір вже існуючої інформації про злочинність в регіоні.

Крок 3. Висувається наукова гіпотеза, визначаються напрямки дослідження і формулюються дослідницькі завдання. В даному випадку мова йде про те, що нам необхідно сформулювати кримінологічну характеристику злочинності взагалі або певного виду в регіоні дослідження. В процесі формування даної характеристики ставляться завдання по опису і розкриттю основного змісту показників цієї злочинності (рівень злочинності, динаміка злочинності, структура злочинності, географія злочинності і ціна злочинності).

Крок 4. Складається програма кримінологічного дослідження регіональної злочинності. При цьому, акцент робиться на постановці мети та завдань кримінологічного дослідження, складі учасників, розробці понятійного апарату, визначення джерел інформації з даної проблеми, встановленні терміну проведення дослідження та його окремих частин, опису методики збору та аналізу інформації, прогнозі форм впровадження отриманих результатів.

Крок 5. Розробляється дослідницький інструментарій, а саме: складаються анкети, тести, опитувальники; розробляються завдання експертам; готуються комп'ютерні засоби, оргтехніка тощо.

Крок 6. Формуються групи респондентів, експертів, виконавців, аналітиків. Проводиться їх інструктаж і (в разі необхідності) розробляються методичні документи для полегшення збору первинної інформації (наприклад, поради спостерігачеві).

Крок 7. Здійснюється пробне дослідження з метою пошуку помилок при складанні питань і завдань, а також визначаються питання, які потрібно додатково включити в анкети та опитувальники, що використовуються під час здійснення кримінологічного дослідження. Крім того, уточнюються методики збору інформації (тестування, анкетування, вивчення матеріалів кримінальних проваджень і т.п.) в межах кримінологічного дослідження.

Крок 8. Виконується збір первинної кримінологічної інформації.

Крок 9. Здійснюється упорядкування зібраної кримінологічної інформації, її обробка, аналіз та узагальнення. Вивчаються і вимірюються зв'язки між явищами, а саме: між криміногенними чинниками, що детермінують злочинність, і безпосередньо рівнем регіональної злочинності; між особами злочинців та жертвами злочинів тощо.

Крок 10. Формулюються висновки кримінологічного дослідження регіональної злочинності. Розробляються методичні рекомендації по протидії регіональній злочинності та зниження криміногенного рівня в регіоні. Складаються звіти про проведення кримінологічного дослідження регіональної злочинності.

Крок II. Визначаються засоби впровадження результатів дослідження в практичну діяльність. На даному етапі, як правило, поширюються інформаційні матеріали про стан регіональної злочинності серед суб'єктів профілактичної діяльності. Складаються плани заходів впливу на об'єкти протидії, а саме: на криміногенні чинники, що обумовлюють регіональну злочинність; на контингент осіб злочинців та осіб, що схильні до вчинення злочинів тощо.

Вище зазначений алгоритм кримінологічного дослідження дає можливість системно і структурно-логічно здійснити аналіз рівня регіональної злочинності та створити відповідний механізм протидії. При цьому, він повинен бути покладений в основу програми кримінологічного дослідження регіональної злочинності. Яка, в свою чергу, буде становити науково обгрунтоване підґрунтя майбутніх практичних заходів реагування на прояви регіональної злочинності і створювати відповідний рівень захисту прав і свобод людини на регіональному рівні. Важливість цього методологічного підходу полягає в тому, що система протидії злочинності йде на зустріч людині. Створюється така ситуація коли на регіональному рівні враховується особливості того чи іншого регіону, тієї чи іншої територіальної громади і все це в подальшому закладається в практичні заходи протидії злочинності безпосередньо в цьому регіоні.

Література:

1. Фіалка М. І. Дослідження кримінологічне // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнко / упоряд. О. М. Джу́жа, О. М. Литвинов. Харк. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. внутр. справ, Кримін. асоц. України. Харків – Київ: Золота миля, 2017. С. 190–191.
2. Фіалка М. І. До проблеми визначення змісту терміну «кримінологічна характеристика злочинності» / М.І. Фіалка // Вісник Кримінологічної асоціації України № 1(9) : збірник наукових праць [редкол. О.М. Бандурка (голов. ред.) та ін.]. – Харків : ХНУВС, 2015. – С. 237-246.
3. Фіалка М. І. Програма кримінологічного дослідження // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнко / упоряд. О. М. Джу́жа, О. М. Литвинов. Харк. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. внутр. справ, Кримін. асоц. України. Харків – Київ: Золота миля, 2017. С. 558.